

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Δ. ΘΕΡΕΙΑΝΟΥ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ

Επαγγελματική θεραπεία
Επαγγελματική θεραπεία

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΙΤΗΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΦΙΛΟΣΦΟΡΑΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΛΕΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εγγ. της Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Eis ὄμρατ' εὐροφωτὸς εἰσβάλλεται γένουν.

Εύριπος. Ιων. 732.

*Ὑγαρτίσιν à remonter les grecs d'un chou
ami.*

A. Coray.

A. Korai

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΔΑΛΗΝΙΚΗΣ ΣΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΤΟΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΒΕΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΩΡΑΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΤΟΥΝΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΤΟΥΝΤΗΣ ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΥΠΟ

Δ. ΘΕΡΕΙΔΑΝΟΥ

ΕΚΤΥΠΟΥΤΑΙ ΑΝΑΛΩΜΑΣΙ

ΤΟΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΕΙΟΥ ΚΑΗΡΩΔΟΤΗΜΑΤΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ

Τύποις τοῦ Λύστραουγγρικοῦ Λόουδ.

1890.

Ε.Υ.Δ πης Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Fondazione
DEMETRIO A. ECONOMO
Editrice.

Ε.Υ.Δ πης Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ Σελ. 1—352

Λύτοσχέδιοι Στοχασμοὶ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ Γλώσσης. — Πρόδρομος Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. — Ἰσοκράτους Λόγοι. — Πλουτάρχου Βίοι Παράλληλοι. — Στράβωνος Γεωγραφικῶν γαλλικὴ μετάφρασις καὶ ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου ἔκδοσις. — Πάρεργα Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. — Πολυαίνου Στρατηγύματα. — Λισωπείων Μόδων Συγαγωγή. — Ξενοκράτους καὶ Ι' αληνοῦ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων τροφῆς. — Μάρκου Ἀντωνίνου τῶν εἰς Ἑαυτὸν βιβλία ἦ'. — Ἰλιάδος βαψιώλαι Α, Β, Γ καὶ Δ. — Παπᾶ Τρέχας. — Ιεροκλέους Ἀστεῖα. — Συμβουλὴ τριῶν Ἐπισκόπων πρὸς τὸν πάπαν Ἰούλιον. — Η Κωνσταντία Ἀδελφότης. — (I) Κοραῆς ἀρνούμενος τὸ δὶς προταθὲν αὐτῇ ἀξιωματικὸν δημοσίου καθηγητοῦ ἐν Παρισίοις. — Τὰ κατὰ τὴν ὑποψηφιότητα αὐτοῦ, ὡς ἐταίρου τοῦ Ἰνστιτούτου. — Ἀγῶνες τοῦ Κοραῆ περὶ ἀνορθώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἰδιώματος. — Τὸ περὶ τῆς καθωμιλημένης γλώσσης ζήτημα. — "Γρευνα καὶ ἐπίχρισις τῶν θεωριῶν τοῦ Κοραῆ. — Οἱ μελλοντικοὶ τύποι τῆς καθωμιλημένης. — Ἰστορικαὶ περιπέτειαι καὶ ἀλλοιώσεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῶν γρόνων τοῦ Πολυβίου. — Βλαβερὰ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν ἐπίδρασις τῆς Ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας. — Λί άρχαι τοῦ καθηγητοῦ Κόντου. — Ἀντίπαλοι τοῦ Κοραῆ. — Νεόφυτος Δούκας. — Στέφανος Κομμητᾶς. — Παναγιωτάκης Κοδρικᾶς. — Λόγιος Ἐρμῆς. — Κορακιστικά. — Φιλολογικὴ ἔρις Κοδρικᾶ, Λογίου Ἐρμοῦ καὶ Κοραῆ καὶ κριτικὴ ταύτης ἔξετασις. — Ἡ ὑπὸ Κοδρικᾶ "Μελέτη τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου". — Διατριβὴ Λύτοσχέδιος περὶ τοῦ περιβοήτου δόγματος τῶν Σκεπτικῶν φιλοσόφων καὶ τῶν Σοφιστῶν "νόριῳ καλὸν, νόριῳ κακόν".

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕλληνικής Φιλοσοφίας

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
ΔΙΕΡΧΟΥΜΕΝΟ: ΕΛΛΑΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Λπότο τοῦδε ἡ ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ γένους φιλολογικὴ τοῦ Κοραῆ ἐργαζέται λαμπρώνει τύπου ἀκριβέστερον καὶ μᾶλλον συντριματικὸν ἢ πρὸν. Τῇ φιλοτίμῳ γορηγίᾳ τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος, ἐγκαίνιζεται τῷ 1805 ἡ ἔκδοσις τῆς Ἐλληνικῆς Βιβλιοθήκης ἥγουν συλλογῆς θοκίων τῆς Ἑλλάδος ποιητῶν καὶ πεζογράφων, ἐπὶ τῇ βεβαίᾳ ἐλπίδι ὅτι ἡ τούτων μελέτη καὶ ἐνδελεγχής ἀνάγνωσις ἔμελλε νὰ ἀναζητουρήσῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν γένων τὰ πεπλακωμένα μὲν, οὐγλὶ δὲ καὶ τέλεον ἡρανισμένα φρονήματα τῶν προγόνων. Ήν τῷ Ηροδότῳ τῆς Ἐλληνικῆς Βιβλιοθήκης. ἐν τοῖς Λόγοις τοῦ Ἰσοκράτους καὶ ἐν τοῖς Παραλλήλοις Βίοις τοῦ Πλουταρχοῦ προέταξεν δὲ Κοραῆς, ἐν εἰδεῖ εἰσαγωγῇς, τοὺς λεγομένους Λύτοσχεδίους Στογασμοὺς περὶ τῆς ἑλληνικῆς πατερείας καὶ γλώσσης, ἦν καὶ ὑπελάμβανε καὶ ἐκήρυττε πρώτιστον μογλὸν τῆς τοῦ ἔθνους ἀναγεννήσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς προλόγοις τούτοις μυρίαι ὑπάρχουσιν ἐγκατεσπαριμέναι πρὸς ἀπάστας τοῦ ἔθνους τὰς τάξεις πολύτιμαι συμβουλαὶ περὶ τῆς πατερείας καθόλου, εὔλογον ἐκρίθη πρῶτον μὲν γὰ περισυγχθῶσιν αὗται καὶ παρατεθῶσιν ἐπὶ τὸ συγσπειρώτερον συνηρμολογημέναι, εἶτα δὲ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ ιδιαιτέρα τοῦ ἀνδρὸς θεωρία περὶ τῆς πατερείας καὶ τῆς γλώσσης τῆς ἑλληνικῆς.

Ἡ Ἑλλὰς, κατὰ τὸν Κοραῆν, διήνυεν ἀρχομένης τῆς καθ' ἡμᾶς ἔκατονταετηρίδος τὴν ἐσχάτην ἵραν τῆς ζοφερᾶς υγιτὸς τῆς ἀπαΐδευσίας, ἥδη δὲ ὑπέλαμπεν ἡ πᾶσι περιπόθητος τῶν φιώτιων ἡμέρα· ἥ γὺν προέκοφεν, ἥ δὲ ἡμέρα ἥγγικεν. Ἐπειδὴ τὸ γένος ἐλον ἀμετάθετον ἐβουλεύθη βουλὴν νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς βαρβαρότητος καὶ ἀναλαβῇ τὴν

διδάσκασαν τοὺς προγόνους σοφίαν, πᾶς ἀγαθὸς πολίτης ἔδει νὰ φιλοτιμῇται δπως ἐκ τῶν ἐνόντων ἐπιταχύνη τὴν ἑθνικὴν ἐπίδοσιν, καταφιμῶν τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδεας τῶν Ἑλλήνων, καταπαύων τὰς τῶν μισανθρώπων κουφολόγους λοιδορίας, διασκεδάζων δὲ καὶ τῶν φιλαγθρώπων ἐνδεχομένους τινὰς φόβους, μὴ τυχὸν φροῦδαι ἐλεγχθῶσιν αἱ χρησταὶ αὐτῶν περὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος προσδοκίαι. Ἐν ἡμῖν αὐτοῖς κεῖται, ἔγραφεν δὲ Κοραῆς, γὰρ μιμηθῶμεν τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ· σταθερὰ βουλὴ τοῦ διασκεδάσαι ἐκ τῆς πατρίδος τὸ τῆς ἀπαιδευσίας σκότος ἀρκεῖ γὰρ ἐπαναγάγῃ αὐτὴν εἰς τὴν πρόσθεν ζηλωτὴν εὐημερίαν· ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν, γενηθῆτω φῶς, καὶ γενήσεται φῶς. Σήμερον, εἶπερ ἄλλοτε, συμφέρει νὰ φανῶμεν τοῖς ἐν Εὐρώπῃ σοφοῖς πάσῃ σπουδῇ καὶ προθύμιᾳ ἀσχολούμενοι περὶ τὴν ἡμετέραν αὐτῶν πατρίδαν, μηδὲ νὰ ἀνεχώμεθα ἵνα ἀδίκως ἄλλοι ἀρπάζωσιν ἡμᾶς τὴν τιμὴν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος. Συμφέρει ἡμῖν καὶ αὐτοὶ γὰρ σεμνυνώμεθα καὶ τοὺς ἐν ἄλλοδαπῇ σοφοὺς νὰ διαβεβαιῶμεν, δτι καὶ ἀνευ τούτων εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ παραμείνῃ. τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ἐν τῇ ἐλεεινότητι, εἰς τὴν κατεβύθισεν αὐτὸν ἡ ἀπαιδευσία. Συμφέρει τελευταῖον νὰ εὕρωσιν ἡμᾶς οἱ ἐν Εὐρώπῃ δυνατοὶ ἐπιτηδεύοντας δτι πρέπον γὰρ ἐπιτηδεύωσιν οἱ αἰσχυνόμεγοι νὰ καλῶνται βάρβαροι, οὐχὶ δὲ καθεύδοντας τὸν βαθὺν καὶ δλέθριον ὅπνον τῆς ἀμαθίας, διὸ τὴν καὶ πρόσθεν ὑπὲρ τὸ πρέπον ὠνειδίσθημεν. καὶ ἔτι μετὰ πολλῆς εἴτε ἀσπλαγχνίας εἴτε ἀκρισίας στηλιτευόμεθα. Ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι τοιοῦτος, ἐν τῷ καὶ πλούσιοι καὶ πένητες, καὶ γέροντες καὶ νέοι, καὶ Ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί, καὶ μονάζοντες καὶ κοσμικοὶ δύνανται νὰ συντελέσωσιν εἰς τὸ ἀγαθὸν τῆς πατρίδος· ἐν τῷ γενναίῳ δὲ τούτῳ καὶ εὐλογημένῳ ἀγῶνι οὐ μόνον οἱ πρῶτοι, ἀλλὰ καὶ οἱ δεύτεροι καὶ οἱ τρίτοι καὶ οἱ ἐφεξῆς τόποι ἀποδείχνυνται ἔνδοξοι καὶ ζηλωτοί. Μακάριος δὲ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους συνεργὸς, ἔστω καὶ ἔσχατος· ἀθλιος δὲ ἀδιαφορῶν· ἀθλιώτατος δὲ δὲ ταύτην παραχωλύων.

Προσαγορεύων ἐν πρώτοις ἀπανταῖς τοὺς Ἑλληνας, οὓς καλεῖ πολίτας καὶ ἀδελφοὺς «τῷ λαμπρῷ τῶν Ἑλλήνων δινόματι τιμωμένους», ἀγγέλλει αὐτοῖς, δτι οἱ φιλέλληνες Ζωσιμάδαι διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀρχαίων κλασικῶν ἀσμενοὶ μὲν δίπτουσι μαργαρίτας, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐπισταμένους νὰ κοσμῶσι διὰ τούτων ἢ ἐαυτοὺς ἢ ἄλλους· ἀπανταῖς λοιπὸν ἐχλιπαρεῖ νὰ ὠφεληθῶσι προθύμως ἐκ τῶν ἐαυτοῦ κόπων, δπως ἀγαλαβοῦσα ἡ πατρὶς τὴν πάλαι εὔχλειαν καὶ ἀρετὴν, συκαταλεγεῖσα δὲ καὶ εἰς τῶν πεφωτισμένων ἔθνῶν τὴν χορείαν, ἀναγκάση-

καὶ τοὺς ἔχθροὺς νὰ διναιφωνήσωσιν ἀκοντες «ἄλλ' δλολύζατε φαινομέ-
νησιν ταῖς ἀρχαίαισιν Ἀθήναις!» Πρὸς τοὺς γονεῖς ἔπειτα τὸν λόγον
ἀποτελενῶν ὑποβάλλει αὐτοῖς, δτὶ μείζονα εὐεργεσίαν νὰ εὐεργετήσωσι τὴν
πατρίδα δὲν δύνανται ἢ καταλείποντες τέκνα εὐπαθευτα καὶ χρηστοήθη,
οὐχὶ δὲ διεφθαρμένα, ἀληθινὰ τῆς πατρίδος δνεῖδη καὶ βάρη ἀφόρητα.
Τῆς ἀγωγῆς δὲ τῶν τέκνων δέον νὰ ἐπιλαμβάνωνται ἐκ τῆς πρώτης
τούτων ἡλικίας καὶ γηπιότητος διὰ πολλοὺς λόγους. Τὸν ἀνθρωπὸν ἐκά-
λεσε Φιλήμων δικαιούσας θηρίον δρῦν· καὶ ἀληθῶς ἐν τῇ κακαιστάσει
τῆς φύσεως οὐ μόνον ὄλγον διαφέρει τῶν θηρίων δικαιούσας, ἀλλὰ καὶ
τούτων θηριώδεστερος ἐνίστε καθίσταται ὡς ἔχων τὸν νοῦν ὅπλον πολλῷ
ἰσχυρότερον τοῦ διδύτος καὶ τοῦ δυνυχος τῶν τετραπόδων. Τὸν ἀνθρωπὸν
πειρᾶται νὰ ἥμερώσῃ ἢ κοινωνία ἢ πολιτική, γράφουσα νόμους, δι' ὧν
καὶ δινατούς καὶ ἀδυνάτους ἐξ ἵσου προφυλάττει ἀπὸ τῆς ἐξ ἀλλήλων
ἀδικίας. Ἀλλὰ καὶ τῶν νόμων σὺνεν δρελος, ἐὰν μὴ διὰ τῆς ἐκ πα-
δῶν διδασκαλίας προπαρασκευασθῶσιν αἱ ψυχαὶ εἰς τὸ σέβας καὶ τὴν
τήρησιν τῶν νόμων. Ἡ δρῦη ἐκ πατέων ἀγωγή, διασκεδάζουσα ἐκ τῶν
ψυχῶν πάντα διλλού φύσιον πλὴν τοῦ πρὸς τοὺς νόμους, διδάσκει τοὺς
πολίτας, δτὶ φοβούμενοι τοὺς νόμους, δὲν θὰ φοβῶνται τοὺς ἀνθρώπους,
καὶ ὑπακούοντες τοῖς νόμοις, δὲν θὰ ἀποβαίνωσιν ἰσχυροτέρων ἀνθρώπων
ἀνδράποδα. Οὐδενὸς διλλου μαθητοῦ ἐσπούδασεν δικαιούσας προθυμό-
τερον νὰ βελτιώσῃ τὰ ἥθη καὶ καθοδηγήσῃ εἰς τῆς πατρίδος τὴν ὁφέ-
λειαν ἢ τοῦ Ἀλκιβιάδου, νέου ἥδη δντος. Τοῦ δὲ Ἀλκιβιάδου τὸ πα-
ράδειγμα σπουδαῖα κατέστη παραίνεσις δτὶ οὐδὲν οἵ τῆς Ἱερᾶς φιλοσοφίας
λόγοι τελεσφοροῦσι παρὰ τοῖς νέοις, ἐὰν μὴ αἱ τούτων ψυχαὶ προευτρεπίζω-
ται διὰ τῆς ἐκ πατέων ἐμμελοῦς καὶ σώφρονος τροφῆς καὶ παιδεύσεως.
Ἀνέκαθεν δικαιούσας ἀρετῆς κώλυμα καὶ κακίας ὑπηρέτης.
Ἄλλ' ἡ δρῦη ἐκ πατέων ὑφῆγησις διδάσκει καὶ τοῦ πλούτου τὴν δρῦην
χρῆσιν καὶ τῆς πενίας τὴν τε ἔντιμον θεραπείαν καὶ τὴν φιλόσοφον ὑπο-
μονήν. Αὕτη μόνη προφυλάσσει καὶ τὸν πλούσιον ἀπὸ τῆς μωρίας τοῦ
ὑπολαμβάνειν τοὺς ἐνδεεστέρους ἐαυτοῦ ὑποδεεστέρους καὶ τὸν πένητα
ἀπὸ τῆς μανίας τοῦ κολακεύειν τοὺς πλουσίους καὶ πορίζεσθαι ἐκ τῆς
ἀκάτης καὶ τοῦ ψεύδους ὃσα δρελει νὰ προσδοκᾷ ἐκ τῶν ἴδιων κόπων.
Αὕτη μόνη καὶ τὸν ἀσοφὸν πείθει νὰ τιμᾷ τὴν σοφίαν, καὶ τὸν σοφὸν
νὰ μὴ καταισχύνῃ αὐτὴν διὰ τῆς θηριώδους τῶν ἥθων βαρβαρότητος.
"Ανευ αὐτῆς δικαιούσας ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ πλουσίου καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἐν
τῇ κεφαλῇ τοῦ σοφοῦ ἀποβαίνουσι φθοροποιὰ δργανα πολλῷ δλεθριώτερα

μαχαίρας ἐν τῇ χειρὶ μεθύοντος οὐ μαινομένου. Καὶ ἐπιτηδειότατοι ἔὰν
ἀποδειχθῶσιν οἱ παῖδες ἀστρονόμοι, χημικοί, φυσικοί, βλάβης μᾶλλον οὐ
ώφελείας θὰ γίνωσι τῇ πατρίδι παραίτιοι, διὸ μὴ φθᾶσσα ηγκαίρος ἐκ
παλῶν ἐκτροφὴ καὶ παίδευσις συγκοπεῖξη αὐτοὺς καὶ ἀγθρώπους χρη-
σίμους καὶ πολίτας χρηστούς.

Τοὺς πλουσίους τῶν Ἑλλήνων διδάσκει ὁ Κοραῆς ὅτι τῶν
εὐλογιῶν καὶ τῶν μακαρισμῶν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν θὰ τύχωσι τὰ
ἴδια ὄνόματα, ἔὰν ἀπροφασίστως προσφέρωσιν εἰς τῆς πατρίδος τὴν ἀνα-
γέννησιν τὸ περίσσευμα τοῦ πλούτου, οὗ ἐπιτρόπους, οὐχὶ κυρίους ἀπέ-
δειξεν αὐτοὺς οὐθὲν Πρόνοια. Οὐδεὶς ὁ μὴ ἀνομολογῶν, διὸ ηγκαίρος πα-
τρίδος δυστυχία καρπὸς ὑπάρχει τῇς κοινῆς ἀπαιδευσίας· καὶ τὰ ίδια-
τερα δὲ ἀτυχήματα ὡφειλον ὥσαύτως νὰ διδάξωσιν ἔκχοτον διὸ αὐτῆς
ταύτης ἔνεκεν τῆς ἀπαιδευσίας διπλοῦτος χαλεπῶς καὶ μόδις καταβαίνει
πρὸς τοὺς υἱοὺς, σπανιώτατα πρὸς τοὺς ἐγγόνους, σχεδὸν δ' οὐδέποτε
χωρεῖ προσωτέρω. "Ἄν τοῦ πλούτου η κτήσις εἶναι πολλάχις τύχης ἔργον,
ἡ τήρησις διμως αὐτοῦ καὶ η φυλακὴ ἀπαιτεῖ πεφωτισμένην διάγοιαν καὶ
σωφρονοῦσσαν καρδίαν. Οὐδὲν ὡφελοῦσιν δπόταιν, οίκοῦντες πόλεις ἐρήμους
σχολείων, διδασκάλων καὶ βιβλιοθηκῶν, φυντάζωνται διὸ ἐπιτελοῦσι τὸ
καθῆκον οὐ κατὰ σάββατον δλίγα κερμάτια διανέμοντες πρὸς εὐάριθμα
ἀνθρωπάρια ἀργοῦντα, οὐ κατὰ τὰ προεόρτια μεγάλων πανηγύρεων ἔξα-
γοράζοντες ἐκ τῶν δεσμωτηρίων τινὰ χρεωκόπον. Εὐάρεστος τῷ Θεῷ
ὑπάρχει μόνη η μετὰ κρίσεως ἐλεημοσύνη· γέννημα δὲ φιλανθρωπίας
εἰκότως ὑπολαμβάνεται οὐχὶ τὸ τρέφειν καὶ αὐξάνειν τὴν πτωχείαν διὰ
τῆς ἀργίας, ἀλλὰ τὸ αἴρειν ἐκ τοῦ μέσου αὐτὰ τῆς πτωχείας τὰ αἴ-
τια. Καὶ μεγάλην μερίδα τοῦ πλούτου, ἐφ' ᾧ ἐπαίρονται, οὐ διένεμον εἰς
τοὺς ἐπαίτας, η τούτων πληθὺς οὐδὲκινοῖς οὐδὲ ήλαττοῦ· μικράν διμως ἀν
προσέφερον εἰς τὰς χρείας τῆς πατρίδος δόσιν, η πατρὶς τοιαύτην θὰ
ἐπιχειρεῖτο αὐτῆς χρῆσιν, ὡς τε ταχέως νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς καταισχύνης
τῶν ἐπαιτῶν. Ἐπὶ τέλους μὴ νομίσωσιν διὸ εἶναι τίμιοι μὲν, διότι τι-
μῶσιν αὐτοὺς κόλακες καὶ ἐπαίται, η ἐνάρετοι διότι ἀπέχονται παντὸς
διτι ἀπαγορεύουσιν οἱ νόμοι οἱ πολιτικοί. Κανῶν καὶ μέτρον ἀληθοῦς
τιμῆς καὶ ἀληθοῦς ἀρετῆς νομίζεται οὐχὶ δσα τις μὴ διέπραξε κακά,
ἀλλ' δσα δυγάμενος ἡμέλησε νὰ ποιήσῃ ἀγαθά.

Τοὺς γέοντας καθόλου ἀναμιμνήσκει διτι κατέχουσι μὲν τὴν θέσιν
τῶν πάλαι σοφῶν, Πυθαγόρου, Θάλητος, Πλάτωνος, Εὐδόξου, εἶναι δὲ
ἔκεινων τοσούτῳ εὐτυχέστεροι, δσω ἀφθονώτερος πρόκειται δ τῶν ἀπὸ

τῆς φιλοσοφίας καλῶν θερισμός. Παρὰ τῶν νέων προσδοκᾶ ἡ Ἑλλὰς ἔθη, νόμους, παιδείαν καὶ τὴν μεγίστην πασῶν τῶν γγώσεων, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν τῶν πόλεων καὶ οἰκήσεων διακόσμησιν. Τοῖς πλούσιοις τῶν νέων συμβουλεύει νὰ μιμῶνται, περιερχόμενοι τὴν Εὐρώπην, καὶ νὰ εἰσάγωσιν εἰς τὴν πατρίδα ὅσα ἐν ἐκείνῃ παρήγαγεν ἡ φιλοσοφία πλείστα καὶ μέγιστα ἀγαθὰ, οὐχὶ δὲ ὅσα μὴ ἥδυνθη εἰσέτι νὰ ἐκριζώσῃ κακά. Ἀληθῆς ὑπεροχὴ εἶναι οὐχὶ ἡ ἐκ τοῦ πλούτου, ἀλλὰ μόνη ἡ ἐκ τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀρετῆς ὑπεροχὴ. Παρακαλεῖ λοιπὸν αὐτοὺς νὰ φυλάσσωνται, μὴ, καταληφθέντες ὑπὸ τοῦ γήρατος, στεναγμοῖς ἀπαρηγορήτοις καταρῶνται τὴν τύχην, ἥτις δὲν εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον ἀπόρους μᾶλλον ἢ πολυχρημάτους. Καὶ τοὺς πένητας δὲ τῶν νέων παρορμᾶτε εἰς τὰ καλὰ λέγων, δτὶς ἡ παιδεία καὶ φωτίζει καὶ ἀπαλλάσσει τὸν παιδευόμενον τῆς τε πτωχείας καὶ τῆς ἐντεῦθεν ὑπαρχούσης αἰσχύνης. Καὶ τούτους λοιπὸν παρακαλεῖ νὰ φυλάσσωνται, μὴ, ἀμελήσαντες τοῦ καιροῦ, καταρῶνται ἐν τῷ γήρᾳ τὴν τύχην ὅτι ἔδωρήσατο αὐτοῖς πλείονας φωτισμοῦ καὶ παιδείας πόρους, οὐχὶ δὲ καὶ φρόνησιν καὶ προθυμίαν ἵνα ἀποβῶσι χρήσιμοι καὶ ὡφέλιμοι τοῖς πολλοῖς. Οὐχὶ χρήματα αἴτει παρὰ τῶν πενήτων ἡ πατρὶς, ἀλλὰ φιληκοῖς, φιλομάθειαν καὶ ἐπιμέλειαν ὅπως διὰ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν πολλαπλασιάζωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα χρήματα. Ἡ μὲν γῇ τῆς Ἑλλάδος εἶναι κατὰ τὸ ιερὸν λόγιον «γῇ σίτου καὶ οἴνου καὶ ἀρτων καὶ ἀμπελώνων», ἀλλ' ἐνεκα τῆς ἀπαιδευσίας «Ἑλληνες μὲν σπείρουσι καὶ φυτεύουσιν, ἀλλοδαποὶ δὲ θερίζουσι καὶ τρυγῶσιν. «Ἑλληνες συλλέγουσι τοὺς καρποὺς τῶν ἴδιων κόπων ἀγνοοῦντες δὲ τὴν ἔντεχνον τούτων ἔξεργασίαν πωλοῦσιν αὐτοὺς ἀντὶ εὐτελῶν τιμῶν πρὸς ἔθνη ἀλλότρια, ὅπως πάλιν ἀγωράσσωσιν ἐπεξειργασμένους ἀντὶ τιμῶν ἀδροτάτων. Λοιμοὶ καὶ ἄλλαι νόσοι καὶ πυρχαῖξι εἶναι οὐχὶ ἀποτελέσματα θεομηγίας, ἀλλ' ἐπακολουθήματα ἀμαθίας. δεινὸν ἐπομένως καὶ τὸ ἐκπειρόζειν τὴν θεότητα διὰ προσευχῶν ἀνοήτων. Τὴν θελαν ὁργὴν οὐδὲν ἔτερον μᾶλλον ἐρεθίζει παρὰ τὴν καταφρόνησιν τῆς παιδείας. τούτου ἔνεκα καὶ ὁ προφητάνας ἔψαλλε «δράξασθε παιδείας μήπωτε δργισθῇ Κύριος». Οὐδὲν ἔθνος ἀπώλετο πρὶν ἡ μωρανθῇ ἀποστραφὲν παιδείχν καὶ ἐπιστήματα. Ὁ Θεὸς ἔπλασεν ἡμᾶς κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ δμοίωσιν ὅπως διὰ τοῦ λόγου τελειώσωμεν τὰς ψυχικὰς ἡμῶν δυνάμεις καὶ κατακυριεύσωμεν τῆς γῆς. ἡμεῖς δὲ κτηνῶν ἀλόγων δίκην τολμῶμεν νὰ ἴκετεύωμεν αὐτὸν ἵνα ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς αυμφορῶν, ἃς νὰ ἀποφεύγωμεν κατέστησεν ἡμ.ας κυρίους.

Τοιαύτας προσευχὰς ἀποστρέφεται τὸ Θεῖον ὡς βλασφημίας· «νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς νουμηνίας ἡμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου». Ὅμοια τούτοις ἔλεγέ ποτε δὲ Σωκράτης πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην, ἔτοιμον νὰ αἰτήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ αἰτήματα μωρᾶ· «οὐκ ἀσφαλές σοι ἐλθεῖν πρὸς τὸν Θεὸν εὐ-ξομένῳ, ἵνα μηδὲ ἀν οὕτῳ τύχῃ βλασφημοῦντός σου ἀκούων, οὐθὲν ἀπο-δέξηται τῆς θυσίας ταύτης, τούτῳ δὲ καὶ ἔτερόν τι προσαπολαύσῃς· ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ κράτιστον εἶναι ἡ συχίαν ἔχειν». Ἐν Ἑλλάδι, λέγει δὲ Κοραῆς, τὸ θανατικὸν ἀρχόμενον δλίγας ἑβδομάδας πρὸ τοῦ Πάσχα ἐπαύετο περὶ τὰ τέλη Ιουνίου· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ προσευχαῖς καὶ δεήσεις ἐγίνοντο ὑπὲρ τῆς παύσεως τοῦ θανατικοῦ, ὅπερ ὅμως δὲν ἐπαύετο πρὶν ἐλθῇ δὲ τεταγμένος χρόνος. Καὶ τότε ὅμως ἀπέδιδόν τινες τὴν παῦσιν αὐτοῦ εἰς τὴν μεσιτείαν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἑορταζομένου τῇ 24 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Πρῶτον ἀπαιδευσίας κακὸν, ὅτι προσευχόμενοι παρα-καλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ ἔξαλεῖψῃ διὰ θαύματος πληγὴν, τὴν νὰ διεκφύ-γωμεν ἔδωκεν ἡμῖν τὰ μέσα· ἀπόδειξις δὲ ὅτι ἔδωκεν ἡμῖν ταῦτα, εἶναι τῶν πεφωτισμένων ἔθιγῶν αἱ πόλεις δπόθεν τὸ θανατικὸν ἀπεκλει-σθη, καὶ ὅπου, ἐὰν ἐπισκῆψῃ, δὲν ἀποδίδεται εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν δργὴν, ἀλλ' εἰς τῶν φυλάκων τὴν ἀπραξίαν καὶ ἀμέλειαν. Δεύτερον ἀπαιδευ-σίας κακὸν ὅτι βλασφημοῦμεν τὸν Βαπτιστὴν τοῦ Χριστοῦ, ὑπολαμβά-νοντες αὐτὸν τοσοῦτον φιλόδοξον, ὕστε νὰ περιμένῃ ἀσπλάγχνως τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς αὐτοῦ, ὅπως σώσῃ ἐκ τοῦ δλέθρου πόλιν δλόκληρον. Ταῦτα λέγων δὲ Κοραῆς δὲν καταργεῖ τὰς προσφερομένας τῷ Θεῷ πρὸς ἔξιλέωσιν τῆς δργῆς αὐτοῦ προσευχὰς, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνει δὲ καὶ ὁ δρθὸς λόγος καὶ δὲ Σωκράτης ἐδίδασκεν, «ἡσυχίαν ἔχειν».

Ἄναπτύσσων εὐφραδῶς χάριν τῶν ἐν Εὐρώπῃ σπουδαζόντων κλη-ροκῶν ἡλίκην Θεὸς καὶ πατρὶς ἀνέθεντο αὐτοῖς ἐντολὴν, ἔξαρει δὲ Κοραῆς πολλαχοῦ μετ' εὐχαριστίας καὶ εὐφημιῶν τοὺς τῆς παιδείας ἐπι-μελομένους Πατριάρχας, τοὺς μοναχοὺς τοῦ Βατοπεδίου, προσκαλέσαντας σοφοὺς διδασκάλους, καὶ τοὺς μητροπολίτας τῆς Οὐγγροβλαχίας, τοὺς ἐν Εὐρώπῃ ἰδίαις δαπάναις νέους φιλομαθεῖς ἐκπαιδεύοντας. Μετὰ δριμύτη-τος δὲ οὐχὶ παραλόγου οἰκτείρει τὴν ἀναλγησίαν ἄλλων Ἀρχιερέων, ἀνωτέρων κληρικῶν καὶ πολυταλάντων μοναχῶν, πρὸς οὓς ἀποτείνει καὶ συμβουλὰς σπουδαίας καὶ νουθεσίας προφητικάς. Ἀντὶ τοῦ συνεισφέρειν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος φαντάζονται, ὅτι ἀποτίνουσι τὴν πρὸς τὴν πατρίδα δφειλὴν σταυροειδῶς τὴν δεξιὰν σχηματίζοντες καὶ εὐλο-γοῦντες τοὺς συνεισφέροντας κοσμικούς. Ἀντὶ τοῦ πολλαπλασιάζειν τοὺς

παιδευτὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ κοσμεῖν πόλεις καὶ κώμας διὰ καταλλήλων ἐκπαιδευτηρίων, ἄγουσι βίον Σαρδαναπάλου, εἰς λευκολλικὰς τραπέζας τὴν ἐπὶ γῆς εὐθαιριμονίαν περιορίζοντες. Βεβαίως οὔτε ἡ πατρὶς οὔτε ἡ θρησκεία παρὰ τούτων ἀπαιτεῖ οὔτε στωϊκὴν ἀπάθειαν, οὔτε σκληραγωγίαν ἀσκητικὴν, οὐδὲ ἀπαγορεύει αὐτοῖς ἥδονάς καὶ ἀπολαύσεις τιμίας καὶ πρεπούσας εἰς τὴν τοῦ ιεροῦ ἐπαγγέλματος σεμνότητα. Δεῖλαιοι δύμως καὶ ἐλεεινοὶ ἐλέγχουνται θησαυρίζοντες ἀργύριον καὶ χρυσόν χάριν ἀπλῆς καὶ κακῶς γοουμένης δυνάμεως, δόξης καὶ τιμῆς, καθ' ὅσον καὶ φιλόδοξοι ὅντες, οὔτε ἐπίστανται ποῦ κυρίως ἐνοικεῖ ἡ δόξα ἡ ἀληθής, οὐδὲ θέλουσι νὰ τοήσωσιν, ὅτι ψυχῶν εὐγενῶν ἔρως εἶναι δὲ ἔρως τῆς μετὰ θάνατον δόξης, οὗ τινος ἀγαιοθητοῦσι μόνοι οἱ ἀνδραποδωδέστατοι. Πρὸς μὲν τοὺς ἀναξίους ποιμένας προείπεν ὁ Θεός διὰ τοῦ Ἱεζεκιὴλ «ἔξελοῦμαι τὰ πρόβατά μου ἐκ στόματος αὐτῶν». τοὺς δὲ νῦν σκληροτραχήλους κληρικοὺς ὡς νέος ὑποφήτης παραινεῖ δὲ Κοραῆς νὰ προσέχωσι μῆτρας «αὐτὰ τὰ πρόβατα ἔξελεῖται ἐαυτὰ ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν». Μάτην δὲ ἐπαναπαύονται εἰς τὰς κατ' ἔκκλησίαν διδαχὰς καὶ παραινέσεις πρὸς διόρθωσιν τῶν ἥθων, διότι αἱ διδαχαὶ καρποφοροῦσιν ὅπου δὲ μὲν ῥήτωρ διδάσκει ἐν ἐπιγνώσει καὶ πείρᾳ, σκοπίμως καὶ εὐμεθόδως, οἱ δὲ ἀκροώμενοι κέκτηνται τοσαύτην τούλαχιστον προπαίδειαν, ἵντε νὰ παρέχωσιν ἐαυτοὺς προθύμους εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς διδαχῆς. "Ἄν ἐμιμοῦντο τοὺς μὲν Ζωσιμάδας οἱ κοσμικοὶ, τοὺς δὲ ἐν Οὐγγροβλαχίᾳ μητροπολίτας οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ μοναχοὶ, ἐν βραχεῖ χρόνῳ παράδοξος θὰ ἐτελεσιουργεῖτο ἀλλοίωσις, διότι ἐν τοῖς νῦν καιροῖς ἀπλῆ μετακένωσις θὰ ἦτο. Η τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους παιδεία, τουτέστιν ἡ ἔξι Εὐρώπης μετάδοσις γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν, δις ἔλαβον οἱ μὲν Εὐρωπαῖοι παρὰ τῶν λογίων τοῦ ἔθνους πρὸ τεσσάρων περὶπου αἰώνων ἀτελεῖς, ἐτελείωσαν δὲ αὐτοὶ μετὰ χρόνον μακρὸν καὶ πόνους πολλούς. "Οπως δὲ καταστῇ εὐπετεστέρα ἡ μετακένωσις, δέον νὰ ἴδρυωσι σχολεῖα καὶ προσκαλῶσι διδασκάλους εἰδήμονας μεθόδων εὐρωπαϊκῶν· ώσαύτως δέον νὰ παραγγέλλωσι πρὸς τοὺς ἱεροκήρυκας ἵνα ψέγωσιν ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος οὐχὶ ταύτην ἡ ἐκείνην τὴν κακίαν κατὰ μέρος, ἀλλὰ τὴν ἀπαιδευσίαν καθόλου ὡς πηγὴν καὶ ρίζαν πασῶν τῶν κακιῶν· δέον νὰ ἐπιτάττωσι τοῖς πνευματικοῖς ἵνα ἐπιβάλλωσι τοῖς ἐξομολογουμένοις ἐπιτίμια οὐχὶ νηστεῖας, καταστάσας ἥδη τρυφηλοτέρας τῆς τῶν κρεάτων καταλύσεως, οὐχὶ γονυκλισίας ἐνοχλούσας μόνον ὑπέρπταχνόν τινα Σαρδανάπαλον, οὐδὲ διανομὴν ὀλιγοστοῦ ἀργυρίου πρὸς πολυαρθρίμους ἀργοῦντας ἐπαίτας, ὡν ἡ πτωχεία

δὲν θὰ κατήσχυνε τὸ γένος, ἀν τὸ γένος εἶχε παιδεῖαν, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὰς δυνάμεις ἐκάστου ὄντος συνεισφορὰν εἰς τὴν μεγίστην τῶν χρειῶν, τὴν παιδεῖαν τοῦ ἔθνους.

Τοιαύτας καὶ ἄλλας παρομοίους νουθεσίας καὶ παραινέσεις δὲν διέλιπε μετὰ παρρησίας μέχρις ἐσχάτης πνοῆς ποιούμενος πρὸς τὸ ἔθνος ὁ τῆς τοῦ ἔθνους παλιγγενεσίας Ἱεροφάντης καὶ μυσταγωγός. Οὔτε τοῦ γῆρως ἢ ἀσθένεια, οὔτε τὰ ἄλλα νοσήματα ἐκώλυσον τὸν Κοραῆν νὰ λαλῇ καὶ νὰ γράψῃ ἀείποτε τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν. Αἱ εἰκόνες τοῦ ἐλληνικωτάτου τῶν Πάρθων βασιλέως Ὁρώδου καὶ τοῦ τραγῳδίας καὶ ιστορίας γράψαντος βασιλέως τῆς Ἀρμενίας Ἀρταβάζου παρέχουσιν αὐτῷ ἐνδόσιμον νὰ ἀναφωνήσῃ πρὸς τοὺς "Ἐλληνας". «συλλογίσθητε τίνων ἀπόγονοι εἴσθε· συλλογίσθητε, δτὶ ἡ εὐγένειά σας ὑπερβαίνει ὅλας τὰς θυμαζομένας εὐγενείας τοῦ κόσμου, καὶ προσέχετε καλὰ μὴ φανῆτε τοσαύτης καὶ τοιαύτης εὐγενείας ἀνάξιοι, ἐὰν δὲν δείξετε καὶ δσον ἔδειξαν οἱ ἄγριοι Πάρθοι καὶ Ἀρμένιοι ζῆλον τῆς ἐλληνικῆς σοφίας». Πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἐν ἑτέρᾳ περιπτώσει στρέφων τὴν διάνοιαν, ἀναχράζει «ὦ Ἐλλάς, Ἐλλάς! ἀς μάθω, δτὶ ἔδωκας τοιαύτα ἢ παρόμοια σημεῖα τῆς ἀγάπης τῶν φώτων καὶ ἀς παύσω πάραυτα νὰ ζῶ».

Ὑποκυηματίζων τοὺς ἐλληνας συγγραφεῖς πρώτιστα καὶ μάλιστα ἐσκόπει νὰ δείξῃ εἰς τοὺς φιλομόνους τῶν δμογενῶν δπόσον ἔχει τὸ χρήσιμον εἰς τὴν τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀκριβῆ κατάληψιν ἢ τῆς καθ' ἡμᾶς παράθεσις. Καθ' ὑπερβολὴν ἀλλὰ καὶ ἐν συνειδήσει μετριοφρογῶν προσεπιλέγει «δτὶ ἔκαμεν δτὶ ἐσυγχώρουν ἢ δύναμις καὶ αἱ ἐμποδίζουσαι τὴν δύναμίν του περιστάσεις» εὔχεται δὲ «εἰς τὴν πατρίδα νὰ φθάσῃ γρήγορα εἰς τὴν ποθητὴν καὶ μακαρίαν ἐκείνην τοῦ χρόνου περίοδον, δταν τὰ σπουδάσματά του ἔχουν νὰ κριθῶσιν ἀρχαῖα γε καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα». Η εὐχὴ τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς δὲν ἐπληρώθη, πολλοῦ γε δεῖ· τὰ δὲ σπουδάσματα αὐτοῦ εἶναι καὶ σήμερον ἔτι, τὰ ἄριστα τῶν ἔργων, ἐφ' οἵς καυχᾶται ἢ πενιχρὰ φιλολογία τῶν Ἐλλήνων τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος. Ἐπὶ τῶν Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν ἀρμόζουσιν ἐν γένει δσα αὐτὸς οὗτος ὁ Κοραῆς ἔγραψε περὶ τοῦ Πασχάλ. «Ο εύτυχέστατος οὗτος σοφὸς ἐμάντευσε πῶς ἔχει νὰ μορφωθῇ καὶ ποῦ νὰ σταθῇ ἢ πάτριός του γλῶσσα, καὶ ἔγραψε τὰς δηνομαζομένας Lettres Provinciales εἰς ὕφος τοιοῦτον, ὡστε, δπόταν τῶν περιεστότερων του συγχρόνων συγγραφέων ἢ γλῶσσα ἀπηρχαιωθῇ, αὐτοῦ μόνον τὸ σύγγραμμα σχεδὸν ἔμεινε

κλασσικόν». Όλιγον πρὸ τῶν «Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν» ἐξέδωκε καὶ ὁ μέγας γερμανὸς φιλόλογος Γοδοφρέδος Ἐρμάννος τὸ περιώνυμον βιβλίον *de emendanda ratione gr. grammaticae*, ἔνθα ὑπέδειξε μετὰ σπουδαὶς κριτικῆς δῖσυνοίας τὰς πολλὰς ἐλλείψεις τῶν προγενεστέρων γραμματικῶν καὶ τὴν μέθοδον καθ' ᾧ ὡρειλον αὔται νὰ διορθωθῶσιν (Gr. grammaticae rationem non emendare, sed quo pacto emendari posset, ostendere studui)· ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἐρμάννου βιβλίον ἀπηρχαίωθη ἦδη, σπανίως δὲ ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς γερμανῶν γραμματικῶν καὶ γλωσσολόγων, ἐνῶ οἱ Αὐτοσχέδιοι Στοχασμοὶ εἶναι ἔτι καὶ νῦν διδαχτικῶταν ἀνάγνωσμα καὶ ἐντύφημα παντὸς λογίου Ἐλληνος, δύμοιάζοντες πρὸς τὰ ἀρχαῖκὰ ἔκεινα καλλιτεχνήματα διτινα, καὶ μετὰ πολλῶν αἰώνων πάροδον, φαίνονται γεωστὶ κατεσκευασμένα καὶ οἷον γλυφάνους ἔχπεμποντα δσμήν. Βεβαίως οὐκ ὀλίγαι τῶν γραμματικῶν τοῦ Κοραῆ διοξασιῶν εἶναι σήμερον ἀστήρικτοι ἢ ἀμφισβητήσιμοι, ἀλλως τε καὶ διότι ἡ γραμματικὴ ἐπιστήμη Ἐλαβεν ἔκτοτε διὰ τῆς γλωσσολογίας ἐπίδοσιν τεράστιον, πολλαὶ δὲ τῶν γραμματικῶν θεωριῶν διηκριθήσανταν ὕστερον καὶ μετεσκευάσθησαν ἐκ θεμελίων. Ἐν συγδλῷ δύμως ἔξεταζόμενοι οἱ Αὐτοσχέδιοι Στοχασμοὶ εἶναι ἀναντιρρήτως τὸ σπουδαιότατον καὶ λυσιτελέστατον τῶν φιλολογικῶν μνημείων, ὅσα ἐγράφησαν ἔστω καὶ αὐτοσχεδίως περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης, ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου μέχρι τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἐλλάδος· δύνανται δὲ εἰκότως νὰ παραβληθῶσι, λόγῳ τῆς πολιτικῆς καὶ ήθικῆς αὐτῶν ἐπιδράσεως εἰς τὸν νοῦν τῶν Ἐλλήνων, πρὸς τοὺς πολυκρότους λόγους, οὓς ἀπέτεινεν δι μέγας φιλόσοφος Φίχτε πρὸς τοὺς Γερμανοὺς, σιενάζοντας ὑπὸ τὸν βαρὺν τοῦ Ναπολέοντος λύγον. Οὐ μόνον ὑπεξέκαυσαν τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν φιλομάθειαν τῶν Ἐλλήνων, ἀλλ' ἐνέπνευσαν αὐτοῖς δι' ἐξαισίων παρακελεύσεων ἀκράδαντον πίστιν ἐπὶ τὴν ἀνώλεθρον δύναμιν τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως. Οὐ μόνον ἐδίδαξαν τοὺς λογίους καὶ πολλάς ἐν πολλοῖς, ὑγιεῖς καὶ γογίμους θεωρίας περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ ὑπεδήλωσαν αὐτοῖς τίνι τρόπῳ ἔδει νὰ ἀναπλασθῇ ἡ τέως μιξοβάρβαρος γραφομένη Ἑλληνική. Τοσοῦτος ὑπῆρξεν δὲ ἐκ τῶν Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἐλλήνων παραχθεὶς ἐνθουσιασμὸς, ὃστε καὶ ἴδιαιτέρως ἀνετυπώθησαν οὗτοι ἐν Βιέννη τῷ 1815 (καὶ ὕστερον τῷ 1833 ἐν Παρισίοις). Τὸ μέτριον δὲ καὶ ἀφίλαυτον τοῦ Κοραῆ φρόνημα γίνεται καὶ ἐκ τούτου φαγερὸν, δτι, παρακληθεὶς νὰ

προτάξη τῶν Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν τὴν ἴδιαν εἰκόνα, ἀπευρίνατο. «Εἶναι ἀσυγχώρητον εἰς ἐμὲ νὰ καταστήσω γελοῖας τὰς ἀλίγας ἡμέρας τῇ ὥρᾳ, οἵσας ἀκόμη μέλλω νὰ πατῶ τὴν γῆν, ὑποφέρων διὰ ἐβδελύγθην εἰς ἄλλους, διὰ τι νὰ βδελύσσωνται: ἐπαράγγειλα ἥγτως τοὺς ἔμογενεῖς μου εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς Αὐτοσχεδίους Στοχασμούς. Ἐνόσῳ ἔμεναι καλλημένοι μὲ τὸν Πλούταρχον, τῷ λαμπρότητῃ τοῦ Πλουτάρχου, τοὺς ἐστόλιζεν ὀλίγον τι. Χωρισμένους ἀπ' αὐτὸν ἵστως ἀκόμη τῇ παρούσᾳ γενεᾷ τοὺς ἐπαινέσῃ· ἀλλά τῇ επερχομένῃ θέλει τοὺς κρίνειν διὰ ἀληθιώς εἶναι, δηλαδὴ ὡς καρπὸς ἀρχομένης τοῦ θίγους παιδείας, τῇ νὰ τὸ εἶπω καθαρὰ, ὡς ψελλίσματα νηπίων. Τοιχύτης κρίσεως χρόνου καὶ προβλέπων καὶ εὐχόμενος εἰς τὸ γένος μου, τοῦτο μόνον ἐπιθυμῶ, εἰς τοῦτο μόνον ἀρκοῦμει, νὰ μὴ μὲ συγκαταριθμήσωσι μὲ τοὺς καταισχύνοντας τὸ γένος, μηδὲ ὅρεξιν ἔχω καμίαν νὰ δεῖξω εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ γενεροῦ μου σώματος.»

Τὸ πρῶτον καὶ ἔκτενέστατον μέρος τῶν Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν εἶναι τῇ εἰσαγωγῇ εἰς τὸν Πρόδρομον τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἐν τούτῳ ὁ Κοραῆς ἀξιοῖ πρῶτον μὲν νὰ διορθωθῇ καὶ ἀναιροφωθῇ τῇ γραμματικῇ τεχνογραφίᾳ, εἴτα δὲ νὰ ἐγκαινισθῇ ἀρμοδιωτέρα καὶ τοιαύτη τις μέθοδος παραδόσεως τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, τῇς ἀμα μὲν νὰ καθιστᾶ κοινοτέραν τὴν εἰδήσιν τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης, ἀμα δὲ νὰ διορθοῖ καὶ τῶν γέων τὰ ἡθη· τοῦτο δὲ ἀξιοῖ ἐκ πειρας γινώσκων, ἕτι τῆς πρόσθεν μεθόδου καρποὶ ἦσαν ματαία χρόνου διαπάνη καὶ ἡθῶν διαστροφὴ ἐκ τῆς δοξοσοφίας προερχομένη. Ἐπειδὴ ἐν τοῖς ὅπισθεν γίνεται πλεονάκις μνεία τῆς γραμματικῆς τέχνης, τῶν μεθόδων καὶ τῶν μαθημάτων, ἀτινα συνήθως ἐκαλοῦντο καλὰ γραμματικὰ, καὶ αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας, πρόσφορον κρίνομεν βραχεῖάν τινα διασαφητικὴν προσημείωσιν, ἀναιροῦσαν μὲν παραλόγους ὑπολήψεις, συμβαλλομένην δ' ὅπωσοῦν καὶ εἰς εὐχερεστέραν τῶν γραφηδομένων κατάληψιν. Οἱ Αὐτοσχέδιοι Στοχασμοὶ γέμουσι πολλῶν παρεκβάσεων καὶ πλειόνων ἐπαναλήψεων οὐ μόνον διότι συνετάχθησαν ἐν μακροτέροις χρονικοῖς διαλείμμασιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἔξῆς δύο λόγους· α) τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἔρευναν καὶ τὴν διόρθωσιν τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης ἐσπούδασεν ὁ Κοραῆς διὰ μυρίων παραδειγμάτων καὶ παντοίων ἀλλων τρόπων νὰ πείσῃ, διὰ πρὸν ἐπιλάβωνται τοῦ ἐπαινετοῦ ἔργου δρείλουσιν ἀμα μὲν νὰ ἀκριβώσωσι τὴν ἱστορίαν ὅλην τῆς γλώσσης ἦτοι τὴν κατάστασιν αὐτῆς ἐπὶ τῶν δοκίμων συγγραφέων, ἐπὶ τῶν τεῦ